

B. Hawryluk, Researcher
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

MECHANISM OF UNIVERSAL SUCCESSION AT REORGANIZATION OF LEGAL ENTITIES

The article explores the notion of the mechanism of universal succession in the reorganization of legal entities of private law. The elements of this mechanism, the totality of which is mediated by organizational and property legal relations, which are carried out within the framework of subjective civil rights and civic duties performed subjective related to the succession. Formulated and substantiated proposals for amendments to existing legislation.

Key words: mechanism of universal succession, the elements of the mechanism of universal succession, the methods for establishing legal entities of private law.

УДК 342.6

З. Макарова, асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРИСЯГА ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА УКРАЇНИ

Стаття присвячена питанням вдосконалення законодавства щодо врегулювання конституційно-правового статусу Прем'єр-міністра України. Сформульовано пропозиції, спрямовані на встановлення присяги Прем'єр-міністра України.

Ключові слова: Прем'єр-міністр України, конституційно-правовий статус, присяга, відповідальність.

У сучасних умовах державотворення нового значення набуває питання конституційного реформування в Україні, а конституційно-правовий статус глави уряду – Прем'єр-міністра України – нових форм та значень. Конституційно-правова основа статусу глави уряду ще не є сформованою і усталеною, а законодавча база, з врахуванням практики державотворення у зарубіжних країнах, підлягає доповненню і внесенню змін.

Зазначимо, що була утворена Конституційна Асамблея Указом Президента від 17 травня 2012 року №328/2012, яка є допоміжним органом при Президенті України, утвореним з метою підготовки законопроектів (законопроектів) про внесення змін до Конституції України.

При внесенні змін до Основного Закону і чинного законодавства необхідно обов'язково враховувати досвід зарубіжних країн, як позитивний, так і негативний, з метою уникнення відповідних прогалин у законодавстві, що врегулює конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра України.

На відміну від українського, законодавство багатьох країн світу містить ряд суспільно важливих морально-політичних зобов'язань, яким повинен відповідати політичний діяч протягом усього терміну перебування на посаді (Литва, Естонія, Болгарія, Польща) [1, с. 185].

У багатьох зарубіжних країнах існує інститут присяги членів Уряду і, у першу чергу, його глави, що цілком виправдовується високим призначенням цих посадових осіб [2, с. 66].

В юридичній енциклопедії під присягою розуміється акт урочистої клятви особи виконувати обов'язки, що впливають з публічно-правового статусу, якого вона відповідно набула, або обов'язки за змістом цієї клятви. Присяга може розглядатися і як обіцянка здійснювати передбачене нею [3].

Н.Г. Русакова зазначає, що присяга – це юридичний факт, який представляє собою ухвалення офіційної клятви (урочистої обіцянки) дотримуватися і виконувати права і обов'язки відповідно до прийнятої посади, визначальний момент зміни спеціального правового статусу суб'єктів і здійснюваний в особливому ритуальному порядку на основі спеціалізованих символічних дій [4].

Присяга є правовим символом, а процедура її здійснення являє собою систему символічних дій. Символічність присяги дихотомічна, по-перше, присяга як правовий феномен являє собою правовий символ – законодавчо закріплений умовний образ, що виражає момент зміни правового статусу суб'єкта. З цієї точки

зору, присяга символізує прийняття посадовою особою нових суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, його відповідальність перед суспільством і придбання нових прав і обов'язків [4].

Варто зауважити, що при усій своїй декларативності урочисте зобов'язання (присяга) за будь-яких обставин дотримуватись Конституції й інших законів, що дається Прем'єр-міністром та міністрами перед вступом на посаду своєму народові, має велике суспільно-політичне значення. Це зобов'язання є одним із ключових елементів легітимності уряду, невід'ємною умовою довіри народу до виконавчої влади і важливим моральним обмеженням для державного політичного діяча, якщо він опиниться перед спокусою порушити ті або інші правові норми. Такого роду зобов'язання й офіційно встановлені стандарти діяльності службовців (у загальному розумінні цього слова) спрямовані на всіляке зміцнення авторитету та гідності державного управління в цілому. Якщо ж службовець, усупереч узятому на себе зобов'язанню, допускає серйозне порушення Конституції або законодавства, то стосовно нього на цілком законних підставах може бути застосована процедура зміщення з посади [1, с. 185].

Питання про те, перед ким прем'єр-міністр приносить присягу, вступаючи на посаду, зумовлюється формою державного правління: у парламентській республіці глава уряду приносить присягу перед парламентом, у президентській і напівпрезидентській – найчастіше перед главою держави [2, с. 66].

Так, відповідно до ч. 2 ст. 64 Основного Закону ФРН "при вступі на посаду Федеральний канцлер і федеральні міністри приносять перед Бундестагом присягу" [5]. Отже, моментом вступу на посаду і наділення Федерального канцлера повноваженнями є складання присяги перед парламентом, що значно підвищує статус глави уряду за парламентської форми правління.

У ч. 1 ст. 72 Конституції Австрійської Республіки передбачена процедура принесення присяги главою уряду перед президентом: "члени Федерального уряду при вступі на посаду складають присягу Федеральному президенту" [6].

Також, як і в конституційній практиці ряду парламентських республік, Конституція Італії в ст. 93 передбачає процедуру принесення присяги главою уряду: "Голова Ради міністрів і міністри до вступу на посаду приводяться до присяги Президентом Республіки" [7].

Відповідно до ст. 109 Конституції Болгарії "члени Ради Міністрів приносять присягу перед Народним збо-

рами", а в ст. 151 Конституції Польщі визначено, що "голова Ради міністрів, віце-голови та міністри приносять перед Президентом присягу" [8].

Практика врегулювання даного питання і включення до законопроекту, норми яка передбачала б прийняття присяги членами уряду вже мала місце у вітчизняному законодавчому процесі. Але, на жаль, як виявилось, "не має права на життя". Така тенденція властива усім демократичним державам, і скасування цієї норми свідчить про рух у бік зменшення відповідальності влади перед народом. Крім того, встановлене Законом регулювання породжує ряд проблем, пов'язаних із визначенням моменту початку роботи новосформованого Кабінету Міністрів.

Важливим завданням є визначення суб'єктного складу та процедурних особливостей принесення присяги.

Відповідно до чинного законодавства, а саме частини 8 статті 9 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" [9] особа, призначена Прем'єр-міністром України, набуває повноважень за цією посадою з моменту видання Указу Президента України про призначення цієї особи Прем'єр-міністром України.

Так як Україна на сьогоднішній день обрала змішану республіканську форму державного правління, враховуючи практику державотворення зарубіжних країн, Прем'єр-міністр України має приносити присягу перед Президентом України на вірність українському народу. Суб'єктний склад принесення присяги має бути – Прем'єр-міністр України, Президент України та народ.

Вважаємо, що необхідно внести зміни до Закону України "Про Кабінет Міністрів України" і закріпити процедуру принесення присяги Прем'єр-міністром України перед Президентом України.

За умови внесення змін до Закону України "Про Кабінет Міністрів України" і закріплення процедури принесення Прем'єр-міністром України присяги, частину 8 статті 9 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" пропонуємо викласти в такій редакції: "Особа, призначена Прем'єр-міністром України, набуває повноважень за цією посадою з моменту складання присяги".

Таким чином, моментом вступу на посаду глави уряду і наділення його відповідними повноваженнями має стати факт складання присяги, а правовим підтвердженням цього буде видання Указу Президента України.

Отже, Прем'єр-міністр України складає присягу перед Президентом України, який є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, призначає і звільняє його з посади, на вірність народу України, що випливає із тексту складання присяги.

Текст присяги Прем'єр-міністра України, як і присяги глав урядів зарубіжних держав, має бути чітко визначений, включати особливі формулювання, що відображають у конкретизованій формі юридичний зміст повноважень глави уряду.

Так, відповідно до ст. 56 Основного Закону ФРН [5] Федеральний канцлер проголошує наступний текст присяги: ""Я присягаюся присвятити свої сили благу німецького народу, примножувати його надбання, оберігати його від збитку, дотримуватися і охороняти Основний закон і закони Федерації, сумлінно виконувати свої обов'язки і дотримуватися справедливо по відношенню до кожного. Хай допоможе мені Бог". Присяга може бути принесена і без релігійного звернення". В ч. 2 ст. 64 Основного Закону ФРН [5] визначено, що "при вступі на посаду Федеральний канцлер і федеральні міністри приносять перед Бундестагом присягу передбачену статтею 56". Зауважимо, що вона відсилає до ст. 56 Основного Закону ФРН [5], в якій передбачено текст

присяги Федерального Президента. Отже, текст присяги Федерального канцлера є аналогічним до тексту присяги Федерального Президента.

Відповідно до параграфу 2 ст. 76 Конституції Болгарії текст присяги членів Ради Міністрів є аналогічним до тексту присяги народних представників: "Присягаю в ім'я Республіки Болгарії дотримуватися Конституції і законів країни і у всіх своїх діях керуватися інтересами народу. Присягу прийняв" [8].

У ст. 151 Конституції Польщі передбачений наступний текст складання присяги Голови Ради Міністрів: "Вступаючи на посаду Голови Ради Міністрів урочисто клянусь, що збережу вірність положенням конституції та іншим законам Республіки Польща, а благо Батьківщини і благополуччя громадян завжди будуть для мене найвищим наказом". Присяга може бути принесена з додаванням речення "Да допоможе мені Бог" [10].

Варто звернути особливу увагу на те, що в тексті складання присяги Прем'єр-міністром і членами уряду Киргизької Республіки передбачається відповідальність за порушення такої присяги. Так, у ч. 2 ст. 7 Конституційного Закону "Про Уряд Киргизької Республіки" визначено текст складання присяги Прем'єр-міністром і членами уряду: "Я ..... вступаючи на посаду... Киргизької Республіки, перед народом, Жогорку Кенеша Киргизької Республіки і Президентом Киргизької Республіки клянусь: свято дотримуватися Конституції Киргизької Республіки та її законів; чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки і служити народу Киргизькому. У разі порушення своєї клятви нести відповідальність згідно з законами Киргизької Республіки" [11].

Проаналізувавши тексти присяги глав урядів в конституціях зарубіжних країн, необхідно підкреслити, що в ряді країн текст є схожим в наповненні змістом, має, як правило, доповнення нормою релігійного характеру, зазвичай аналогічний до тексту присяги суб'єкта перед яким приймає присягу.

Таким чином, пропонуємо внести зміни до чинного законодавства і викласти текст складання присяги Прем'єр-міністра України в такій редакції: "Я, (ім'я та прізвище), вступаючи на посаду Прем'єр-міністра України, урочисто присягаю на вірність українському народу перед Президентом України, клянусь при здійсненні своїх повноважень додержуватися Конституції України і законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, захищати конституційний лад, права і свободи людини і громадянина. У разі порушення своєї присяги нести відповідальність згідно з законами України".

Окрім того, доречним було б також визначити строки складання такої присяги. Вважаємо, що необхідно внести зміни до Закону України "Про Кабінет Міністрів України" і викласти текст статті в такій редакції: "Прем'єр-міністр України приносить присягу не пізніше двотижневого терміну з дня формування складу Уряду". Церемонія принесення присяги має бути також регламентована в Законі України "Про Кабінет Міністрів України".

Факт складання присяги має стати обов'язковою умовою набуття главою уряду визначеного законом конституційно-правового статусу і вступу на посаду, а відповідно її порушення чи невиконання обов'язків, передбачених нею, тягнути за собою конституційно-правову, адміністративно-правову або кримінальну відповідальність і виступати підставою втрати відповідного статусу.

З. Лунь зазначає про те, що, теоретично, створення відповідного механізму реалізації і застосування присяги, підсилення її змісту могло б суттєво вплинути на відповідальність осіб, які складають присягу при вступі на посаду, а отже, і удосконалити систему правової охорони Конституції [12].

Тому пропонуємо врегулювати на законодавчому рівні механізм притягнення до відповідальності глави уряду за порушення такої присяги, що в комплексі дозволяє говорити про перспективність подальших наукових досліджень у даному напрямку.

Отже, підсумовуючи усе вищенаведене, звертаємо увагу на те, що забезпечення реалізації конституційно-правового статусу главою уряду є дуже складним питанням, тому вимагає комплексних підходів до його ефективного вирішення. Присяга Прем'єр-міністра України підвищила б його конституційно-правовий і політичний статус, відповідальність за невиконання обов'язків як вищої посадової особи. Сподіваємось, що запропоновані нами вище зміни та нововведення, допоможуть при врегулюванні і вирішенні проблемних питань і прогалин, що склалися, та забезпечать ефективне функціонування інституту Прем'єр-міністра України.

Список використаних джерел

1. Армаш, Н. О. Керівник органу виконавчої влади: адміністративно-правовий статус / Н. О. Армаш. – Запоріжжя : ГУ "ЗДМУ", 2006. – 248 с.
2. Приймак, Д. Ю. Конституційно-правовий статус Председателя Правительства Российской Федерации : дис... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Приймак Денис Юрьевич. – Краснодар, 2008. – 178 с.

З. Макарова, ассист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРИСЯГА ПРЕМ'ЄР-МИНИСТРА УКРАЇНИ

Статья посвящена вопросам совершенствования законодательства по урегулированию конституционно-правового статуса Премьер-министра Украины. Сформулированы предложения, направленные на установление присяги премьер-министра Украины.
Ключевые слова: Премьер-министр Украины, конституционно-правовой статус, присяга, ответственность.

Z. Makarova, assistant
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

OATH PRIME MINISTER OF UKRAINE

Article is devoted to the improvement of legislation to resolve the constitutional and legal status of the Prime Minister of Ukraine. The proposals are aimed at establishing the oath of Prime Minister of Ukraine.
Keywords: Prime Minister of Ukraine, constitutional and legal status, oath, responsibility.

УДК 349.3

Л. Малюга, канд. юрид. наук, ассист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Проаналізовано та висвітлено проблемні питання становлення та розвитку законодавства про соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи в Україні, а також визначено етапи формування, основні тенденції та пріоритетні напрями його вдосконалення.

Ключові слова: етапи правового регулювання соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, соціальний захист, громадянин, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, законодавство про соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Правове регулювання соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи пройшло відповідний шлях свого формування та розвитку. Характер та масштаби катастрофи на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року вимагали від діяльності держави швидкої локалізації наслідків катастрофи та забезпечення оперативних заходів захисту населення, що здійснювалось шляхом створення системи правового регулювання даних відносин. Проте для цілісного аналізу сучасного законодавчого регулювання соціального захисту громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи особливо актуальним є дослідження тенденцій його становлення та розвитку, виявлення недоліків з метою удосконалення реформуванні даних відносин.

3. Юридична енциклопедія. Том 4 / За ред. колективу авторів. – К.: Юрінком, 2002. – 565 с.

4. Русакова, Н.Г. Присяга как общеправовой феномен : дис. канд. юрид. наук. Специальность: 12.00.01. – теория и история права и государства; история правовых учений. – Нижний Новгород. – 2008. – 220 с. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://www.dissertcat.com/content/prisyaga-kakobshchepravovoi-fenomen>

5. Конституція Федеративної Республіки Німеччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>

6. Конституція Австрійської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : constitutions.ru/archives/236

7. Конституція Республіки Італія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

8. Конституція Республіки Болгарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldconstitutions.ru/archives/120>

9. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 07.10.2010 р. № 2591-VI // Відом. Верховної Ради України. – 2011. – № 9. – Ст. 58.

10. Конституція Республіки Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>

11. Конституційний Закон "Про Уряд Киргизької Республіки" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minjust.gov.kg/?page_id=10621

12. Лунь, З. Про особливості реалізації гарантій правової охорони Конституції України [Електронний ресурс] / З. Лунь. – Режим доступу : <http://www.lawyer.org.ua/?d=663&i=&w=f>

Надійшла до редколегії 04.10.13

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження даної проблематики є наукові напрацювання представників теорії права С. С. Алексєєва, В. В. Копейчикова, М. М. Марченка, В. С. Нерсєсянца, С. В. Полєніної, О. Я. Рогача, О. Ф. Скакуна, Ю. О. Тихомирова, представників радянської науки права соціального забезпечення: В. С. Андрєєва, Р. І. Іванової, В. А. Тарасової, Я. М. Фогєля, представників науки права соціального забезпечення: Н. Б. Болотіної, А. М. Лушнікова, М. В. Лушнікової, О. Є. Мачульської, О.Т. Панасюка, П. Д. Пилипенка, С. С. Прилипка, С. М. Синчук, І. М. Сироти, Б. І. Сташківа, Н. М. Стаховської, Е. Г. Тучкової, О. Г. Чутчевої та ін.

Метою статті є аналіз теоретичних положень та нормативно-правового забезпечення соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та вироблення власних позицій

© Малюга Л., 2013

